

A 22/2016. (XII. 15.) AB határozat egy jogtörténész szemével

1. Prológus

Nemzeti identitásunk megőrzésében az alkotmánynak évszázadok óta központi szerepe van, amivel Európában alighanem unikális nemzetnek számítunk. Ennek kialakulásában fontos szerepe volt annak a közel négy évszázadnak, amikor a Duna-medence népeinek közös uralkodója volt. Bár 1945 utáni történetírásunk a nemzeti lét megőrzésének feltételeként kezeli a Habsburg dinasztiától történő elszakadást, eme négy évszázad alatt nem ez volt az állandó és meghatározó vélemény. Számos államférfi vélte úgy, hogy ebből az állapotból nem csupán hátrányok, hanem előnyök is származnak, így nem az elszakadásban látták a nemzet jövőjének zálogát, hanem a fennálló helyzet keretei között törekedtek a nemzeti lét megőrzésére alkalmas környezet kialakítására. Az alkotmány iránti ragaszkodás azonban már ekkor is egyedi volt. Míg a Habsburg kormányzat alatt álló többi nemzet megelégedett nyelvi, kulturális, vallási stb. jogokkal, Magyarország mindig is ragaszkodott történeti alkotmányának elismeréséhez. Az Olmützi Alkotmány, vagy a Februári Pátens tartalmilag megfelelt a kor objektív alkotmányos elvárásainak, azonban számos ponton korlátozták történeti alkotmányunkat. Utóbbi kapcsán Deák Ferenc az 1861-es országgyűlésen az alábbiakat mondta: „Alkotmányt nekünk is akarnak adni, de nem azt, amit tőlünk hatalommal elvettek, hanem egy másikat, újat, idegenszerűt, darabját azon közös alkotmánynak, melyet az egész birodalomra készítettek. De nekünk adott alkotmány nem kell, (...) mi visszaköveteljük ősi alkotmányunkat, (...)”¹

A Habsburg Birodalom működését – dinasztikus államszerveződés lévén – nem jellemezte nemzetállami törekvés. Nem volt célja a birodalom valamely etnikumát uralkodó nemzetté tenni, amely mellett a többiek csupán nemzeti kisebbséget alkotnak. Emiatt a nemzeti identitás

* Dr. Szabó István egyetemi tanár, dékán, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar; Jogtörténeti Tanszék, Budapest

¹ KN-1861-I-104.

megőrzésének igénye a dinasztíát különösebben nem zavarta. Ezekkel a törekvésekkel szemben csupán akkor léptek fel, ha azt a birodalom szeparációja útján óhajtották megvalósítani. Ennek eredőjeként az 1861-es kiegyezési kísérlet, majd az 1867-es kiegyezés fő kérdése is az volt, vajon a bécsi udvar és a magyar nemzet talál-e olyan kompromisszumot, amely nem idézi elő a birodalom szeparációját, ugyanakkor biztosítja a nemzeti identitás megőrzését. 1861-ben ez még nem sikerült, 1867-ben azonban a nemzet és az udvar megtalálta azt a középutat, amellyel Magyarország nem veszélyeztette a birodalom egységét, ugyanakkor régi alkotmányunkat helyre tudtuk állítani.

Az egységesülő Európához történő csatlakozást követően a nemzeti identitás megőrzése iránti igény újra előtérbe került. Ebben pedig, az évszázados hagyományokhoz kapcsolódva, alkotmányos identitásunk is fontos szerepet kap, s amelynek következtében az Alaptörvénynek a történeti alkotmányhoz történő kötődése szinte szükségszerű. Az alapkérdés pedig ugyanaz, mint a Habsburg-kor négy évszázadában: a magyar alkotmány milyen viszonyban áll egy szupranacionális szerveződéssel. Már ha a szupranacionális kifejezés akár a Habsburg Birodalomra, akár az Európai Unióra helyes definíció, de mindkettőre nehéz olyan közjogi fogalmat (definíciót) használni, ami kétséget kizáróan helyes lenne. A pontos definiálás azonban témánk szempontjából nem is bír különösebb jelentőséggel. A gondolatmenetet inkább folytassuk Deák Ferenc 1861-es felirati beszédének egy újabb mondatával, miszerint: „Engedni ott, hol az engedés öngyilkosság, kockáztatni ott, hol arra szükség nem kényszerít, egyiránt bűn volna a nemzet ellen.”² Nem férhet hozzá kétség, hogy Deák öngyilkosság alatt az alkotmány alapértékeinek feladását érti, azokat, amit az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdése a történeti alkotmány vívmányaiként határoz meg. Az alkotmánynak eme alapértékeit a szupranacionális szabályok nem írhatják felül, *Magyarország csak úgy válhat egy ilyen rendszer részévé, ha azon belül garantálni tudjuk ezek megőrzését.*

Az Alaptörvény Európai Unióhoz fűződő viszonyunkat megállapító E) cikk (2) bekezdés értelmezéséről szóló 22/2016. (XII. 5.) AB határozatból hasonló gondolatokat vélek kiolvasni: „(...) az Alaptörvény E) cikk (2) bekezdése lehetővé teszi, hogy Magyarország az Európai Unió tagállamaként, az Európai Unió intézményei útján gyakorolja egyes hatásköreit. E közös hatáskörgyakorlás azonban nem korlát-

² KN-1861-I-104.

lan, (...) a közös hatáskörgyakorlás (...) nem járhat az alkotmányos önazonosság sérelmével (identitáskontroll). (...) Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy Magyarország alkotmányos önazonossága olyan alapvető érték, amelyet nem az Alaptörvény hoz létre, azt az Alaptörvény csak elismeri. Az alkotmányos önazonosságról ezért nemzetközi szerződéssel sem lehet lemondani, attól csak a szuverenitás, az önálló államiság végleges megszűnése foszthatja meg Magyarországot.”³

Ezekből a mondatokból szintén az vezethető le, hogy az alkotmányos önazonosságot a szupranacionális szint nem korlátozhatja. *Magyarország csak úgy válhat az Európai Unió részévé, ha azon belül garantálni tudjuk a nemzeti önazonosság megőrzését.* A történeti alkotmány vívmányai így irányadóvá válnak az Unióhoz fűződő viszonyunkban is.

2. A történeti alkotmány vívmányainak fogalmi meghatározása

A következő lépésben azt kell áttekintenünk, hogyan határozhatók meg a történeti alkotmány vívmányai, vagyis azok az alapértékek, amelyek az Európai Unióhoz fűződő viszonyunkban is irányadóak.

Hazánkban a történeti alkotmány idején több alkotmánydefiníciót is kialakítottak. Volt olyan felfogás mely szerint az alkotmány az állam működését és azok korlátait összefoglaló szabályok összessége. Ezek részben a szokásjogban, részben az írott törvényekben voltak fellelhetőek, s robosztus mennyiségű joganyagot jelentettek. Ez az alkotmányfogalom a jogrendszer zsinórmértékül szolgáló funkcióra nem volt alkalmas, nem tudta betölteni a jogforrási hierarchia csúcsán álló alkotmány szerepét. Emellett azonban létezett egy olyan megközelítés is, mely alkotmánynak a „*valódi szokást tekinti, amely felette áll az írott jogforrások valamennyi formájának.*”⁴ Teleki Pál némileg fennköltebb stílusban ezt így fogalmazta meg: „*alkotmányunk íratlan – azon törvények és jogszokások összessége, amelyek a nemzet vérébe mentek át.*”⁵ Eme második definíció egy lényegesen szűkebb joganyagot magában

³ 22/2016. (XII. 5.) AB határozat (67) bekezdés. Lásd még: VARGA Zs. András: Az alkotmánybíróságok szerepe a nemzeti/alkotmányos önazonosság védelmében. *Iustum Aequum Salutare*, XIV. évf., 2018/2. 28.; VARGA Zs. András: A Szent Korona a magyar Alaptörvényben. Pázmány Law Working Papers, 2018/2. 11.

⁴ WIENER Gy.: Jogfolytonosság és megszakítottság a történeti alkotmányosság rendjében. *Közjogi Szemle*, 2017/3. 22.

⁵ TELEKI P. (2000): *Válogatott politikai írások.* (Szerk.: ABLONCZY B.) Budapest, 443.

foglaló, kizárólag a szokásjogban gyökerező fogalom volt, s ebből lehetséges a történeti alkotmány vívmányainak levezetése. A vívmányok *a történeti alkotmány ama alapértékei (azok a valódi szokások), amelyek felette álltak az írott jogforrások valamennyi formájának.* A történeti alkotmány vívmányai (alapértékei) alkották azt az esszenciát, amivel a jogrendszer egészének (a törvényeket is beleértve), összhangban kellett állnia. Az országgyűlés a rendes törvényeknél magasabb szintű normát nem tudott alkotni, az idősültség volt az a tényező, amely egy szabályt a törvények fölé emelhetett. Természetesen, ha megfelelt a Werbőczy által támasztott erkölcsi feltételnek, vagyis amellet, hogy hosszú időn keresztül és rendszeresen ismétlődött, az közjóra is irányult (okszerű volt).⁶ A történeti alkotmány vívmányain így egyedi jogalkotási aktussal nem lehetett változást eszközölni. Teleki Pál mindezt az alábbiak szerint fogalmazta meg., [...] *alkotmányunk iratlan – azon törvények és jogszokások összessége, amelyek a nemzet véérébe mentek át –, amelyekből kitörölhet valamit az idő, de egyetlen ember intézkedése, az országgyűlés egyetlen intézkedése, sőt egyetlen nemzedék hangulata – soha.*⁷

A történeti alkotmány vívmányait (alapértékeit) tehát a szokásjog rögzítette, így katalógusát alkotmányértelmezéssel lehetett (lehet) meghatározni. Egészen pontos, zárt lista nem készíthető. Emiatt a vívmányok meghatározása akár egy zavaros, homályos területnek is tűnhetne. A kartális alkotmányban világosan le van írva egy állam alkotmányos rendszere, itt pedig nem tudjuk pontosan meghatározni az erre vonatkozó rendelkezéseket.

A kérdés megválaszolása egy külön tanulmányt igényelne, a lényege azonban az alábbi: egy kartális alkotmány szövegének megállapításakor kell-e valamilyen alapértékeket követni, vagy az alkotmányozó keze teljesen szabad? A hatalommegosztás, az alapjogok elismerése stb. az alkotmányozó szabad belátásán múlik, vagy kötelessége, hogy az alkotmány szövegében rögzítse azokat. A feltett kérdés akár provokatív is lehetne, hiszen a válasz egyértelmű. A kartális alkotmány szövegezésakor is figyelemmel kell lenni az alapértékekre, amelyeket ebben az esetben is értelmezéssel lehet megállapítani.

A kartális gondolkodásmód következő lépése, hogy örökérvényű rendelkezéseket épít az alkotmány szövegébe, amelyekkel az alkotmány tételes szabályainak összhangban kell állniuk. Azonban az alkotott jog

⁶ Hármaskönyv, Előbeszéd 10. cím 3–7. §§.

⁷ TELEKI 2000, 443.

hierarchiája a különböző jogforrásfajták (alkotmány, törvény, rendelet) között áll fenn. Ez joggal veti fel a kérdést, hogy miként lehet egy konkrét jogforrás szövegén belül hierarchikus viszonyt kialakítani? Valójában sehogy, az igény viszont megvan rá. Ebből ered az alkotmányellenes alkotmánymódosítás kissé zavarosnak tűnő teóriája. A gondolat tartalma érthető, az alkotmány szövegének is összhangban kell állnia bizonyos alapértékekkel. A zavart az okozza, hogy melyik norma az alkotmány? Az alapértékek (örökérvényű rendelkezések), vagy az a szöveg, aminek címébe azt írják, hogy „Alkotmány”. A jogforrások között szigorú hierarchikus rendet alakítunk ki, de éppen a piramis csúcsán alakulnak ki zavarok.

Azt gondolom nem lehet vita tárgya, hogy az alapértékek érvényesülése nem függhet az örökérvényű rendelkezéseknek az alkotmány szövegében történő rögzítésétől. Emellett azonban az alkotmányellenes alkotmánymódosítás teóriájában az a probléma is megjelenik, vajon az alkotmány szövegében az örökérvényű rendelkezéseket fel lehet-e hiánytalanul sorolni. Ezért megjelennek az explicit és az implicit alkotmánymódosítási tilalmak. Utóbbiak azok, amelyek örökérvényű rendelkezésként nincsenek benne az alkotmány szövegében, de mégis alkotmánymódosítási tilalmat képeznek. A saját szóhasználatomban ezt nevezném *alkotmányértelmezéssel megállapított alapértékeknek*. És itt visszaérünk gondolatmenet elejére, ahhoz a módszerhez, ahogy a történeti alkotmány vívmányait meg lehet állapítani.

Az alkotmány alapértékeinek alkotmányértelmezéssel történő azonosítása elkerülhetetlen feladat, akár történeti, akár kartális alkotmánya van egy országnak. A feladat nem egyszerű, ezt mutatják az R) cikk (3) bekezdés kapcsán megfogalmazott ellenérzések is. A felvetett problémák nem teljesen alaptalanok, viszont hamis látszatot keltenek. Az érvelésekből úgy tűnik, mintha az alkotmánynak az írásba foglalása egyszer már megoldotta volna a problémát, s az R) cikk (3) bekezdés újra összezavarta azt. Az alkotmányellenes alkotmánymódosítás teóriája mutatja, hogy a probléma addig is fennállt. Érthetővé válik az is, miért nem merült fel komolyan az alkotmány írásba foglalásának igénye egy olyan országban, amelynek működő történeti alkotmánya volt. Amennyiben ehhez hozzákezdenek, a pontos szöveg felett komoly viták alakultak volna ki. Ha valamelyik álláspont egy adott pillanatban többségbe kerül, azt hatályba léptetik, majd az ellentábor azonnal munkához kezd, hogy azt mihamarabb hatályon kívül helyezték, vagy megváltoztassák. Teleki Pál szavaival élve, legfeljebb egy nemzedék hangulatát közvetítik.

Visszatérve a kiinduló gondolatra: a kartális alkotmányoknak is összhangban kell állnia az alkotmányos alapértékekkel. Ezek az alapértékek pedig nem alkotmányozó aktussal keletkeznek, az alkotmányozó hatalom csupán elismeri annak létét, mint azt már a 22/2016 (XII. 5.) AB határozatból is idéztem. Az alkotmánybírói határozatból vett mondat pedig jól összecseng Teleki Pál már idézett gondolata: „*amelyekből kitörölhet valamit az idő, de egyetlen ember intézkedése, az országgyűlés egyetlen intézkedése, sőt egyetlen nemzedék hangulata – soha.*”⁸

Egy tanulmány keretei között a történeti alkotmány vívmányait kimerítően nem lehet feldolgozni, s a 22/2016 (XII. 5.) AB határozat példálózó felsorolását sem követném. Nemzeti önazonosságunk (történeti alkotmányunk vívmányai) köréből csupán egy olyat érintek, amely a konferencia újvidéki helyszínéhez, a jelenlegi ország területen kívül élő magyarokhoz is jól köthető. Ez pedig *a Szent Korona-tannak a nemzet egységére vonatkozó része*, amely nemzeti önazonosságunk fontos alkotó eleme, s így *az Európai Unióval történő közös hatalomgyakorlás körében sem mondhatunk le róla*. S ezzel összefüggésben egy külön pontban érintem, vajon az államformának milyen szerepe van alkotmányos identitásunkban. A 22/2016. (XII. 5.) AB határozat ugyanis a köztársasági államformát is ebbe a körbe sorolja, amit azonban hibának tartok.

3. A Szent Korona szerepe alkotmányos identitásunkban (a nemzet egysége)

A Szent Korona-tan a történeti alkotmánynak egy jelentős részét képezi, amelyet nem csupán az R) cikk (3) bekezdéshez fűzött értelmezéssel tudunk nemzeti önazonosságunkhoz kapcsolni. A Nemzeti Hitvallás ugyanis tételesen is említi. Vitapontot jelent, hogy a történeti alkotmány, s benne a Szent Korona-tan megőrizte-e dinamikus jellegét, ami sok évszázados fennmaradásának elengedhetetlen feltétele volt. Dinamikus jelleg alatt értem, hogy az mindig igazodik egy-egy korszak alkotmányos identitásához, vagyis egyes elemei a hatályos közjogról kikerülve az alkotmánytörténet részévé válnak, illetőleg új elemekkel is kiegészülhet. Vagy kialakultak olyan állandónak tekintett részei,⁹ aminek

⁸ TELEKI 2000, 443.

⁹ „Változékonysága mellett azonban voltak olyan elemei, részei, amelyeket mindig is állandónak tekintettek, s amelyek nélkül nem lehet, illetve nem érdemes a Szent Koronáról beszélni” [SZENTE Z. A historizáló alkotmányozás problémái – a történeti alkotmány és a Szent Korona az új Alaptörvényben. *Közjogi Szemle*, 2011/3. 1.]

az elhagyása a közjogi tradíciók meghamisítását jelenti.¹⁰ Az Alaptörvény egy közel hét évtizedes szünet után tette a Szent Korona-tant újra hatályos közjogunk részévé, s ebben a közel hét évtizedben az kétségtelenül statikus állapotot öltött. Azt 2011-ig az alkotmánytörténet körében, az 1944-ig kialakult tartalmával elemeztük.

Véleményem szerint azonban azzal, hogy a Szent Korona újra hatályos közjogunk részévé vált, *visszanyerte dinamikus jellegét*. A sok évszázados hagyományoknak megfelelően az folyamatosan változhat, s ennek nyomán mindig idomulnia kell az alkotmányos identitás változásaihoz (fejlődéséhez). Mint a most tárgyalt határozatában az Alkotmánybíróság is megállapította: „*Magyarország alkotmányos önazonossága nem statikus és zárt értékek jegyzéke (...)*”¹¹ Ez a megállapítás a teljes történeti alkotmányra, s benne a Szent Koronára is igaz. Feladatunk pedig az, hogy kiemeljük azokat a vívmányokat, amelyek a XXI. század alkotmányos értékrendjébe is illeszthetők. Világosan meghatározzuk mi az, amit csak az alkotmánytörténet keretei között taníthatunk, s mi az, aminek a hatályos alkotmányjog körében is helye van. *A dinamikus jelleg a történeti alkotmány, s így a Szent Korona-tan mellőzhetetlen lételme*. Ha fix és elengedhetetlen tartalmi elemeket létesítünk benne, akkor csak idő kérdése, hogy ezek közül valamelyik túlhaladottá váljon, s az egész alkotmány felett kétségeket ébresszen.

Közjogi hagyományaink szerint *a Szent Korona a magyar állam területét, a magyar nemzetet (a Szent Korona népét), a felettük álló állami főhatalmat, s magát a magyar államot testesítette meg*.¹² Mivel a terület, a népesség, s a felettük álló főhatalom az állam három tartalmi ismérve, a negyedik elem lényegében az első háromnak az egyesítése. A Nemzeti Hitvallást olvasva azt láthatjuk, hogy a Szent Koronához köthető alkotmánytörténeti elemekből kettőt említ meg, a fő jelentéstartalmat képező államiságot, valamint az államiság ehhez kapcsolódó három ismérvből

¹⁰„E hagyományok felélesztése, illetve összekötése a jelenlegi magyar alkotmányos rend alapelveivel csak a Szent Korona-eszme, illetve a történeti alkotmány valóságos tartalmának figyelmen kívül hagyásával, illetve a magyar közjogi tradíciók részleges meghamisításával lehetséges.” [SZENTE 2011, 1.]

¹¹ 22/2016. AB határozat Indokolás (65) bekezdés.

¹²„A szent korona, mint közjogi fogalom, jelenti (...) magát a cselekvésképes souverain magyar államot (...) A szent korona fogalmában tehát terület, nép- és főhatalom (...) a legbensőbb közjogi egységben egyesülnek (...)” [FERDINANDY G. (1902): *Magyarország közjoga. (Alkotmányjog.)*, Budapest, 53-54.]

egyed, a nemzetet.¹³ A további két ismérv (a terület és a főhatalom) azonban nem szerepel benne. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a Szent Koronának az államiságot és a nemzet egységét szimbolizáló elemei ma is vitathatatlan részei hatályos közjogunknak, s ennek megállapításához nem is kell igénybe vennünk az R) cikk (3) bekezdést. Utóbbival azonban a másik két elem is a történeti alkotmány vívmányaivá nyilváníthatóak, amivel hatályos közjogunk részévé válhatnak. Bár vannak kifogások, amelyek szerint az államterület jelképpel összefüggésben felmerül a békeszerződéseket sértő revíziós igény, a főhatalom kapcsán pedig a köztársasági államformával való összeférhetetlenség. A magam részéről egyiket sem osztom, a következő pontban azonban részleteiben csak a másodikra, az államforma problémájára térek ki. Mégpedig azért, mert itt hibát érzek a tárgyalt alkotmánybírószági határozatban.

4. Az államforma szerepe alkotmányos identitásunkban.

A 22/2016 (XII. 5.) AB határozat – példálózó felsorolásában – a köztársasági államformát is nemzeti önazonosságunk részévé nyilvánította, vagyis ama alapvető értékek közé sorolta, amelyeket nem az Alaptörvény hoz létre, hanem csupán elismeri azok létezését.¹⁴ De igaz állítás, hogy az államforma nem az alkotmányozó szabad döntésén múlik? *Erre a kérdésre egyértelműen nemleges választ kell adnunk.* Az államforma megválasztása az alkotmányozó (az állam polgárainak) szabad döntésén alapul, az nem sorolható az abszolút védett alkotmányos intézmények közé. Könnyen eszünkbe juthat a királyság intézményének védelméről szóló 1913-ban elfogadott, és sokat kritizált törvény.¹⁵ A Csemegi-kódex az államforma megváltoztatására irányuló cselekményeket csak akkor vont szankció alá, ha az bűncselekményre történő felhívással történt.¹⁶ A Nagy György vezette republikánus mozgalom

¹³ „Tiszteletben tartjuk (...) a Szent Koronát, amely megtestesíti Magyarország alkotmányos állami folytonosságát és a nemzet egységét”

¹⁴22/2016. AB határozat Indokolás (65), (67) bekezdés.

¹⁵ 1913. évi XXXIV. törvénycikk

¹⁶ A Csemegi-kódex (1878. évi. V. törvénycikk) 173.§-a az alábbiak szerint szól: „Öt évig terjedhető államfogházzal büntetendő az, a ki a 171. §-ban meghatározott módon (...) az alkotmányos államformát (...) megtámadja (...)” A hivatkozott 171.§-ban pedig az alábbiakat olvashatjuk: „A ki valamely gyülekezeten nyilvánosan, szóval, vagy a ki

elfojtása érdekében azonban 1913-ban az államforma békés (parlamentáris úton történő) módosítását is bűncselekménnyé nyilvánították,¹⁷ aminek következtében az eme célt kitűző szervezetek létesítése is tiltottá vált. *Az államforma túldimenzionált jogi védelme azonban a köztársaság oldaláról is hasonló aggályokat vet fel.*

Ebből eredően „a nem fér össze a köztársasági államformával” kijelentést jogi oldalról csupán egy olyan dogmatikai problémafelvetésként értékelhetjük, ami *az alkotmányozó döntésében semmilyen kötöttséget nem szül.* Nem úgy, mint például a hatalommegosztás, vagy a jog-egyenlőség. Az említett AB határozat azonban jól jelzi, hogy az államforma jogi védelme könnyen túlzásba eshet, s ez számos követőre talál a jogtudomány területén is. Legalábbis magam a már említett „nem fér össze a köztársasági államformával” kijelentés mögött számos esetben azt érzem, hogy e mögött valamiféle áthághatatlan alkotmányos alapérték sérelmét érzik.

5. Epilógus

Tanulmányom bevezetőjében utaltam arra, hogy a magyar nemzeti identitás (nemzeti önazonosság) – évszázadokra visszanyúlóan – unikális abban, hogy a történeti alkotmány is részét képezi. Ez pedig az idősültség nyomán olyan alapértékeket (vívmányokat) tartalmaz, amelyekről az országgyűlés semmilyen jogalkotási aktussal nem mondhat le. Így egyetértek a 22/2016-os AB határozat ama megállapításával, hogy ezeket az Alaptörvény sem létrehozta, csupán elismeri létüket. Mindebből következik, hogy az állam nemzetközi szerződéssel sem mondhat le róluk, így egy szupranacionális szerveződésben nem tehető a közös hatalomgyakorlás részévé.

A történeti alkotmány vívmányait – az R. cikk (3) bekezdés nyomán – alkotmányértelmezéssel határozhatjuk meg, hacsak az Alaptörvény valamely vívmányt nem említi tételesen. Ebben az esetben az R. cikk (3) bekezdést nem is kell igénybe vennünk. A konferencia újjvidéki

nyomatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése, vagy közszemlére kiállítása által, büntett vagy vétség elkövetésére egyenesen felhi (...)”

¹⁷ Az 1913. évi XXXIV. törvénycikk 3.§-a az alábbiak szerint szól: „Aki a királyság intézményének megszüntetésére irányuló mozgalmat kezdeményez, szervez vagy vezet, (vagy ...) öt évig terjedhető államfogházzal és négyezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, továbbá a politikai jogok gyakorlatának felfüggesztésével és hivatalvesztéssel büntetendő.”

helyszínére tekintettel a Szent Korona-tannak a nemzet egységére vonatkozó jelentését emeltem ki, ami éppen egy olyan vívmány, ami a Nemzeti Hitvallásban tételesen is megtalálható. Ennek pedig vitathatatlan következménye, hogy Magyarország az Európai Unión belül nem tehet a közös hatalomgyakorlás részévé olyan hatásköröket, amelyek a nemzet egységének fenntartását szolgálják. A nemzetnek pedig a jelenlegi államhatáron kívül élő magyarok is részei.¹⁸ Végül még az államforma általam hibásnak tartott megközelítésére tértem ki.

Felhasznált irodalom:

- EGYED I. (1943): *A mi alkotmányunk*, Budapest
- FERDINANDY G. (1902): *Magyarország közjoga. (Alkotmányjog.)*, Budapest
Képviselőházi Napló 1861. I. kötet
- KÖNCZÖL M. (2020): *Történelem, kultúra, azonosság: Elméleti és történeti megfontolások az állam kulturális azonosságáról.* – Csink, Lóránt; Schanda, Balázs; Varga, Zs. András (szerk.) *A magyar közjog alapintézményei*, Budapest
- SZENTE Z. *A historizáló alkotmányozás problémái – a történeti alkotmány és a Szent Korona az új Alaptörvényben. Közjogi Szemle*, 2011/3.
- TELEKI P. (2000): *Válogatott politikai írások.* (Szerk.: ABLONCZY B.) Budapest
- VARGA Zs. A.: *Az alkotmánybírószágok szerepe a nemzeti/alkotmányos önazonosság védelmében. Iustum Aequum Salutare*, XIV. évf., 2018/2. 28.
- VARGA Zs. A.: *A Szent Korona a magyar Alaptörvényben. Pázmány Law Working Papers*, 2018/2. 11.
- WERBÓCZY I.: *Hármaskönyv*
- WIENER Gy.: *Jogfolytonosság és megszakítottság a történeti alkotmányosság rendjében. Közjogi Szemle*, 2017/3. 22.

¹⁸ A kiegészítést követően az állampolgárok közössége (a politikai nemzetfogalom) volt elfogadott, Trianon után viszont a politikai és az etnikai nemzetfogalom keveredni kezdett [EGYED I. (1943): *A mi alkotmányunk*, Budapest, 20-24.] Ez a Nemzeti Hitvallásban is tetten érhető [„A kétféleképpen megnevezett alany (’mi a magyar nemzet tagjai’, illetve ’mi, Magyarország polgárai’)” KÖNCZÖL M. (2020): *Történelem, kultúra, azonosság: Elméleti és történeti megfontolások az állam kulturális azonosságáról.* – Csink, Lóránt; Schanda, Balázs; Varga, Zs. András (szerk.) *A magyar közjog alapintézményei*, Budapest, 1144.] Dogmatikai oldalról ez zavarosnak tűnhet, azonban a szándék világos. 1918 előtt a magyar etnikum egésze egy államon belül élt, így a politikai nemzetfogalom a magyar etnikum egységét is megtestesítette. Trianon után azonban a politikai és az etnikai nemzetfogalom is kizárt volna olyakat a nemzet köréből, akiket nem akartunk. Ez szükségszerűen a két fogalom vegyüléséhez vezetett.